

YAĞMACI DERGİYİ NASIL ANLARIM?

Hüseyin Cahit HALHALLI¹

Tolga USLU²

Giriş

Yağmacı yayıncılık (Predatory publishing) aynı zamanda salt yazılır yayıncılık (write-only publishing) veya aldatıcı yayıncılık (deceptive publishing) olarak da adlandırılır. Bu tür yayıncıların bünyesinde bulunan yağmacı dergiler; araştırmacılara dürüst davranmayan, özellikle de bilimsel çalışmalarda henüz az tecrübesi olan araştırmacıları hedef alan, şeffaflıktan uzak ve temel amacı kazanç sağlamak olan dergilerdir. Bu dergilerin genellikle kullandıkları yöntemler, ciddi ve detaylı bir akran değerlendirmesi veya editörlük hizmeti olmadan, bir ücret karşılığında yazar veya yazarların çalışmalarını yayınlamayı vaat etmeleridir. Birçok araştırmacının akademik yükselme konusunda çalışmalarının yayınlanması zorunluluğu nedeniyle, çalışmalarının yayınlanacağını garantisini veren dergiler çekici hale gelebilmekte ve bu tür dergilere yönlenebilmektedir.

Genel kabul görmüş ve kaliteli makale değerlendirme aşamalarını kullanmayan, bilimsel gelişmelere öncülük etmek ve bilime katkı sağlamaktan ziyade özellikle maddi kazanç sağlamak amacıyla bazı bilimsel dergilerin yayınlandığı ve bunların bilhassa son zamanlarda giderek artış gösterdiği bilinmektedir. Birçok ülkeden de bu dergilere çalışmalar gönderen akademisyenlerin olduğu görülmektedir. ¹ Ancak maddi kazanç konusunda da dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Özellikle sağlık bilimleri ile ilgili olarak, TR Dizin, Web of Science, SCOPUS ve Pubmed gibi veri tabanlarında taranan bazı dergiler, açık erişim ve diğer yayıncılık masrafları için baskı ücreti talep edebilmektedir. Talep edilen bu gibi ücretleri yağmacı dergilerin taleplerindeki etik dışı talepler olarak değerlendirmemek gerekmektedir.

¹ Doç. Dr., SBÜ Kocaeli Derince Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Tıp Kliniği, huseyincahit.halhalli@sbu.edu.tr

² Uzm. Dr., SBÜ Kocaeli Derince Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Tıp Kliniği, drtolgauslu@gmail.com

netimine tabi tutulduğunu belirtmelerine rağmen, aslında tüm çalışmalarını kabul ederler. Akran denetiminde de kayırmacılık söz konusu olabilir.⁷ Bu da kalitesi kanıtlanmamış, meşruluğu belirsiz, yayıncılık hizmetlerinden yoksun yayınların oluşumuna neden olur. **Editöryal kadroları** ile alakalı belirttikleri isimlerin onayları olmadığı halde onları kendi editörleri olarak veya yayın yaptıkları dergilerin üyeleri olarak gösterirler. Bu dergiler genellikle kasıtlı olarak saygın ve prestijli dergi dizinlerinde listelendiklerini ve 'impact factor' (etki faktörü) düzeylerinin yüksek olduğunu iddia ederler. Dünya genelinde kabul görmüş kaliteli ve prestijli şirketlerle, organizasyonlarla ilişkili olduklarını ve bu şirketlerde üyeliklerinin olduğunu belirtirler. Makale kabul ve basım sürelerinin de değerlendirilmesi yağmacı dergileri tanımadıkça yararlıdır. Yağmacı dergilerde kısa kabul ve basım süreleri genellikle taahhüt edilir ve yazarın bu dergileri seçmesi için bir fırsat olarak gösterilir.^{8,9} Yağmacı dergileri tanımadıkça en doğru yöntemlerden biri de derginin geçmiş sayılarında yayınlanan makalelerin kalitelerini değerlendirmek ve akademik çevrelerde kabul görürlüğünün göstergesi olan atıf sayılarına göz atmak olabilir. Ayrıca yağmacı dergilerin yayıncıları, merkezi adreslerini genellikle prestijli, stratejik ve sosyoekonomik açıdan yüksek olan gelişmiş ülkelerdeki şehirler olarak gösterirler.^{6,10}

Sonuç

Meşru yayıncılığı, yağmacı yayıncılıktan ayırma çabası her geçen gün zorlaşacak gibi görünmektedir. En büyük zorlaştırıcı faktör, yağmacı dergilerin kazançlarının her geçen gün artmasıdır. Yağmacı yayıncılığın artma eğiliminin gerek bilimin ilerleyişinin sekteye uğramasına, gerekse yazarların zor duruma düşmesine yol açabileceği gerçeği ile daha akılcı yüzleşerek, yağmacı yayıncılığı önleyici adımlar atılması gerekmektedir. Akademisyenler ve akademisyen adayları bu tür yayınlar nedeniyle akademik ilerlemelerinin sekteye uğrayabileceğini göz önünde bulundurarak, yağmacı dergiler konusunda bilgilenmelidir ve daha dikkatli olmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Asan A, Kiran K. About Article Pro-processing Charge of Predatory Journals and Open Access Journals Acta Med. 2019; 3(2):203-204
2. Elmore SA, Weston EH. Predatory Journals: What They Are and How to Avoid Them. Toxicol Pathol. 2020 Jun; 48(4):607-610.
3. "Why did Beall's List of potential predatory publishers go dark?". Retraction Watch. January 17, 2017. Archived from the original on April 18, 2018. Retrieved January 18, 2017.
4. Beall J. What I learned from predatory publishers. Biochem Med. 2017; 15;27(2):273-278.
5. Strinzel M, Severin A, Milzow K, et al. "Blacklists" and "Whitelists" to Tackle Predatory Publishing: A Cross-Sectional Comparison and Thematic Analysis". *mBio*. 2019; 10 (3).
6. Anderson, R. OSI Issue Brief 3: Deceptive Publishing. Open Scholarship Initiative. 2019.
7. Butler D. "Investigating journals: The dark side of publishing". *Nature* 2013. **495** (7442): 433-435.
8. Mehrdad J; Hamidreza M. "New corruption detected: Bogus impact factors compiled by fake organizations". *Electronic Physician* 2013. **5** (3): 685-686.
9. Polka JK, Kiley R, Konforti B, et al. "Publish Peer Reviews". *Nature* 2018. **560** (7720): 545-547.
10. Frandsen TF. "Why Do Researchers Decide to Publish in Questionable Journals? A Review of the Literature". *Learned Publishing* 2019. **32**: 57-62.